

ФАКТОРИ ВИБОРУ ЦІЛЬОВИХ ГАЛУЗЕЙ ДЛЯ ІНВЕСТУВАННЯ В РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ

Мазін Ю.О., Сотник І.М.

Високий рівень ресурсоємності валового внутрішнього продукту (ВВП) України, який перевищує аналогічні показники розвинутих країн від 2-3 до (за неофіційною статистикою) декілька десятків разів. протягом останніх десятиліть є однією з головних причин існування багатьох економічних, соціальних, політичних та екологічних проблем. Серед визначальних факторів, які обумовили високий рівень ресурсоємності ВВП країни, варто виділити такі. По-перше, наявність обтяженої переважаючим розвитком матеріало- та енергоємних галузей, що виробляють проміжну продукцію, нераціональної структури економіки, яка дісталася Україні в спадщину з часів Радянського Союзу. Крім того, за роки незалежності співвідношення галузей, що виробляють проміжну та кінцеву продукцію, майже не змінилося. По-друге, високий ступінь зносу основних фондів сфери матеріального виробництва. Зокрема, ще на початок 1991 року рівень фізичної зношеності в промисловості склав біля 60% (критична межа), моральної – 90%. Відсутність суттєвих інвестицій в оновлення основних фондів протягом кризових 90-х років призвело до підвищення фізичного зносу в 1999 році до рівня 70-80%, морального – до рівня майже в 100%. По-третє, зростання цін на ресурси, використовувані у виробництві. Після розпаду СРСР Україна була змушена імпортувати ресурси за світовими цінами, які в декілька разів перевищували внутрішні ціни, що склалися у радянському просторі. По-четверте, нераціональна структура зовнішнього торгівельного балансу: переважання експорту ресурсів та проміжної продукції за низькими цінами та імпорту кінцевої продукції за підвищеними цінами та ін.

Наслідком високого рівня ресурсоємності української продукції стали зростання її собівартості та кінцевої ціни порівняно з аналогічними закордонними товарами та втрата нею конкурентноздатності на світовому ринку; екологічні проблеми, пов'язані з додатковим необґрунтованим забрудненням довкілля внаслідок перевитрати ресурсів; загострення проблем соціального захисту населення, обумовлених низьким рівнем його доходів внаслідок скорочення фондів оплати праці на підприємствах для утримання ціни на продукцію на постій-

ному рівні через зростання ресурсної складової собівартості, політичні проблеми забезпечення економічної, технологічної, енергетичної безпеки держави через зростання її залежності від імпорту ресурсів. Подальше зволікання від вирішення цих проблем може призвести до важкої соціально-економічної, політичної та екологічної кризи, що поставить під загрозу саме існування нашої країни.

Як свідчить світова практика, перспективним шляхом виходу з ситуації, що склалася в Україні, є активізація комплексної реалізації ресурсозберігаючих заходів в усіх сферах та галузях народного господарства. Проте обмеженість фінансових коштів як державних, так і приватних структур, які можуть бути спрямовані на впровадження ресурсозбереження в країні, обумовлює необхідність пошуку найбільш перспективних галузей народного господарства щодо ресурсозбереження з точки зору економічної ефективності вкладання коштів. На наш погляд, визначальними факторами, які мають враховуватися при виборі таких цільових галузей, є: 1) значення даної галузі для забезпечення подальшого розвитку народного господарства країни, зростання експортно-імпортного потенціалу останньої, що може бути визначено показником питомої ваги галузі в структурі національної економіки; 2) рівень ресурсоемності продукції даної галузі порівняно з іншими галузями, оцінка складових ресурсоемності: трудо-, енерго-, матеріало-, фондо-, екологоємності, визначення пріоритетів щодо зменшення цих складових; 3) потенціал ресурсозбереження галузі, що може бути оцінений показниками організаційно-технічного рівня галузі, ступеня впровадження в ній прогресивних, в тому числі ресурсозберігаючих технологій, частоти оновлення продукції тощо; 4) ступінь забезпечення галузі ресурсами власного виробництва, необхідність та обсяги закупівлі їх за кордоном, перспективи розвитку власного видобутку ресурсів; 5) обсяги інвестицій, необхідних для реалізації потенціалу ресурсозбереження в галузі, оцінка ефективності вкладення коштів (ресурсозберігаючий ефект на одиницю вкладених коштів в ресурсозбереження, на гривню кінцевої продукції галузі тощо) і т.д.

На основі проведення такого аналізу можливе подальше створення факторних моделей розвитку окремих галузей на базі використання ресурсозберігаючих технологій та виконання порівняльної оцінки ефективності їх розвитку з метою вибору оптимальних напрямків вкладання коштів в ресурсозбереження в межах національної економіки.